

La parròquia imprescindible

Els punts forts de la institució parroquial

ALPHONSE BORRAS, vicari general de la diòcesi de Lieja (Bèlgica), professor de dret canònic a la universitat Catòlica de Lovaina i a l'Institut Catholique de París

---

Al terme d'aquest col·loqui, se m'ha demanat que aportí algunes consideracions personals sobre les perspectives de la parròquia als inicis d'aquest segle XXI en les nostres diòcesis d'Europa occidental. Li he posat per títol «Els punts forts de la institució parroquial».

Pel que fa a la parròquia, acostumo a descriure-la com «l'Església en un lloc, per a tot i per a tots». En les seves imatges antigues o en allò que està esdevenint amb les Unitats pastorals que aglutinen diversos campanars i comunitats¹, és a dir, la «nova parròquia», la institució parroquial té de particular que ofereix a tothom que se li acosta («per a tots») l'essencial per a «esdevenir cristià» i «fer Església» («per a tot»). El que diré a continuació es pot aplicar tant a la parròquia que mantenim en els nostres esquemes mentals –una localitat, una comunitat– com també a la parròquia multi-

campanar –un conjunt de campanars, o, més ben dit, una comunitat de comunitats.

La meva intenció aquí és de l'ordre de la teologia pràctica. Tindrà, tanmateix, el toc de la meva particular sensibilitat a la realitat institucional de la parròquia, com a canonista que sóc, en el seu doble vessant d'institució instituïda i instituent. La institució parroquial va néixer pels volts dels segles IV i V, en unes circumstàncies i sota l'impuls d'uns esdeveniments que van determinar la seva emergència progressiva a partir de la comunitat urbana de l'Església catedral dels quatre primers segles.

Al llarg dels segles i a través de les vicissituds de la història, la institució parroquial ens arriba avui com un llegat hereditari: en tant que institució instituïda, la parròquia expressa concretament en un territori l'anterioritat

---

1. Cf. H. HALLERMANN, art. «Pfarrverband», dans A. V. CAMPENHAUSEN, I. RIEDEL-SPANGENBERGER ET R. SEBOTT (éd.), *Lexikon für Kirchen- und Staatskirchenrecht*, t. 3, Paderborn-Munich-Vienne-Zurich, F. Schöningh, 2004, 229-230 ; A. MONTAN, «Unità pastorali: contributo per una definizione», *Quaderni di Diritto ecclesiale* 9 (1996), 139-163 ; A. BORRAS, «Le remodelage paroissial : un impératif canonique et une nécessité pastorale», dans G. ROUTHIER & A. BORRAS, *Paroisses et ministère. Métamorphoses du paysage paroissial et avenir de la mission*, Paris-Montréal, Médiaspaul, 2001, 43-195, i una versió resumida d'aquest estudi, en català : «Mutacions pastorals i remodelació parroquial», *Quaderns de Pastoral* 183 (2002/1), 13-44.

del fet eclesial, la prioritat d'un oferiment de l'Evangelí –anunciat, celebrat i viscut–, la voluntat primera de l'Església i dels seus pastors d'anar vers les persones perquè participin de la gràcia de la fe.

Per a tot aquell que s'hi acosta, la parròquia expressa aquesta presència de l'Església en un lloc. Tanmateix, per tal que aquesta herència es pugui transmetre cal que, de generació en generació, els cristians –i primer que res, els «parroquians»– se'l facin seu per a poder expressar en aquest lloc la memòria cristiana. Com a institució instituent, la parròquia és objecte d'una institucionalització permanent, val a dir, d'una interpretació nova, a voltes original, de la seva missió en cada època². La història ens en dóna proves. És també el que està passant avui en aquests temps de sortida de la cristiandat, quan es precipita un procés que va començar ara fa molts segles i que ha fet possible la modernitat.

La parròquia expressa aquesta presència de l'Església en un lloc.

En aquesta societat «moderna» ara ja pluralista, marcada per la diversitat de creences i de conviccions, la individualització del fet religiós es desplega en un context en el qual Déu ha deixat de ser una evidència cultural. Pel fet de considerar que tot ésser humà mereix de rebre l'Evangelí, i fidel a lògica de l'encarnació, l'Església –les comunitats, els fidels i llurs pastors– s'aferra a perpetuar en el(s) territori(s) una inserció de la memòria cristiana en tant que Evangelí anunciat i viscut.

Des d'aquesta perspectiva la parròquia no està morta. Alguns ens ho volien fer creure ara fa cinquanta anys. La parròquia s'aguanta encara, però ha esdevingut un dels punts calents de la crisi de transmissió que sacseja l'Església i moltes altres institucions. La realitat de la vida parroquial deixa a plena llum la magnitud d'aquesta crisi de transmissió pel que afecta als adults, especialment els parroquians. Aquests participen de la cultura moderna, caracteritzada pel protagonisme del subjecte i la individuació del fet religiós. Per aquesta raó els parroquians, fills del seu temps, se senten sotmesos a tensions diverses: entre les seves expectatives i l'herència cristiana, entre la seva recerca de sentit per a avui i les seves representacions re-

-
2. Em remeto a l'estudi del nostre col·lega Luca Bressan que és molt sensible a aquesta dimensió de reinstitucionalització permanent de la parròquia. La seva anàlisi és, en part, deutora de la reflexió de Jacques Audinet sobre l'emergència de l'Església. Efectivament, la parròquia fa emergir l'Església «en un territori» en el qual s'hi expressa i també s'hi transmet la memòria cristiana. Cf. L. BRESSAN, *La parrocchia oggi. Identità, trasformazioni, sfide*, Bologne, EDB, 2004 (Una presentació de la defensa de la tesi surt publicada a *Transversalités* 88 [2003], 173-178).

ligioses, entre allò que s'empesquen ells mateixos en matèria de vida cristiana i la fe anunciada i celebrada en l'Església, etc. Al mateix temps aquesta crisi de transmissió, especialment identificable en la parròquia, és saludable: permet de desemascarar la il·lusió mantinguda al llarg de molts segles de cristiandat, consistent a fer creure que l'evangeli havia aconseguit definitivament impregnar la cultura.

D'aquí ve, paradoxalment, que en aquesta mateixa crisi, la institució parroquial pugui esdevenir un laboratori privilegiat de la proposició de la fe, no sols per a les persones que se li acosten encara (com a servei públic religiós) sinó també per als parroquians que, gràcies a ella, expressen en el seu territori la memòria cristiana (en tant que comunitat cristiana). La parròquia no està pas morta.

La seva manera de participar en la missió de l'Església local se situa dins el concert d'una diversitat de realitats eclesials a l'interior de la diòcesi. En aquest sentit, la parròquia no ho és tot. La institució parroquial té el seu lloc en la vida de l'Església, més modestament que en el passat, és cert. Fins i tot gosaria dir que la parròquia és irremplaçable des del moment que fa honor a la seva singularitat de ser «l'Església en un lloc, per a tot i per a tots». Al terme, doncs, d'aquest col·loqui, us ofereixo algunes reflexions a propòsit dels punts forts

d'aquesta institució més que mil·lenària per a l'evangelització. No són conclusions això que proposo, sinó elements per a aprofundir el debat sobre aquesta realitat imprescindible que ha tornat a ser la parròquia. Els punts forts de la institució parroquial dels que se'n pot treure partit en el context actual de la missió són aquests: l'acollida a tothom que s'hi acosta, la inserció en un territori, la proximitat, el «partenariat» eclesial i una nova governança.

Primer punt fort: l'acollida a tothom que s'hi acosta.

La parròquia és l'Església en aquest lloc «per a tots». Ho és primer que res per als «parroquians de l'interior», com diu l'etnòleg O. Bobineau, és a dir, per als qui resideixen en la parròquia. Aquests són, segons el Codi de dret canònic, els parroquians pròpiament dits, des del punt de vista de la territorialitat de la parròquia (c. 518) i de la pertinença a aquesta en virtut del domicili (c. 102 §1). Però la parròquia també té «parroquians de l'exterior», o parroquians d'elecció, que són els qui han escollit de freqüentar-la³.

Sovint la presència d'aquests «parroquians de l'exterior» resulta sociològicament determinada per les afinitats que troben amb un o altre component de la parròquia a la que

---

3. Em refereixo aquí a la nomenclatura establerta per O. BOBINEAU, *Dieu change en Paroisse. Une comparaison franco-allemande*, préface de Paul Colonge, Rennes, Presses Universitaires de Rennes, coll. «Sciences des Religions», 2005.

s'afegeixen: per als uns serà la personalitat del rector o la qualitat de la litúrgia, per als altres l'esperit d'acollida dels parroquians o la qualitat dels serveis de la parròquia, per a d'altres seran una proximitat sociocultural o unes relacions familiars o d'amistat, etc. El paràmetre de l'afinitat explica la vinguda d'aquests parroquians, però no empal·lideix necessàriament la catolicitat de la parròquia, sobretot des del punt de vista de la diversitat de fidels que la componen⁴. O no podríem dir potser que ben sovint l'enriqueix? No nego, tanmateix, que pel fet de desertar de la seva parròquia de domicili, aquests parroquians d'elecció, vinguts d'altres bandes, empobreixen una mica la catolicitat d'aquella parròquia que es veu privada de les seves aportacions.

Tots els parroquians, tant de l'interior com de l'exterior – en graus diversos i, a tall de moderns, «cadascú al seu aire», vist l'afebliment del control social –, són convidats a desenvolupar una coneixença mútua, a beneficiar-se d'iniciatives parroquials, a participar-hi, a promoure projectes. La diversitat dels models de referència i de participació en la vida parro-

quial suggereix que se'n poden deduir quatre formes principals de sociabilitat parroquial, entesa, aquesta sociabilitat, com «el desenvolupament de relacions socials d'inter-coneixença i d'inter-reconeixement engendrats a l'interior del dispositiu parroquial»⁵. Aquestes quatre formes remetent respectivament a quatre figures de parroquians, que s'han d'entendre com figures idealtípiques.⁶

La primera forma és la sociabilitat ocasional: es basa sobre les relacions esporàdiques dels que solem anomenar, de forma convencional, els fidels ocasionals. Aquests fan cap a la parròquia de forma puntual per a un servei o una prestació, o bé participen en ocasió d'una activitat o per a una celebració de la parròquia.

La segona forma és la sociabilitat ordinària desenvolupada per parroquians arran de la seva participació a les activitats litúrgiques i sacramentals. És la forma de sociabilitat dels practicants d'acord amb una freqüència regular, fins i tot si, a dia d'avui, aquesta freqüència ha deixat de ser estrictament setmanal.

-
4. La catolicitat és una nota de l'Església que confessem en el Credo. L'adhesió a la fe deriva de l'acollida de l'Evangelí: aquest és «catòlic», és a dir, susceptible de parlar a tot ésser humà, de qualsevol llengua, cultura, poble i nació. La seva acollida es duu a terme en l'Església de Déu en aquest lloc. L'Església és una realitat històrica –que es desplega en un terra tant com en un territori– i, a partir d'aquí, tradueix en un lloc la catolicitat de l'Església (cf. LG 23a; CD 11; AG 19a; cc. 368-369).
  5. Manllevo aquesta definició i les quatre formes a O. BOBINEAU, *Dieu change en Paroisse*, 298-312.
  6. Cf. O. BOBINEAU, id., 298 n. 1, on l'autor remet a M. WEBER, «L'objectivité de la connaissance dans les sciences et la politique sociales» (1904), *Essais sur la théorie de la science*, Paris, Pocket, 1992, 172-173.

La tercera forma és «associativa» en sentit ampli, i alimenta el teixit social local, tot aglutinant de maneres diverses els agents locals, creients o no creients. Aquesta forma compren les activitats necessàries per a l'acompliment de la missió parroquial, els moviments i altres associacions representades en la parròquia, i també les activitats dels satèl·lits de la parròquia que interactuen amb l'entorn local (casal de joves, cercle parroquial, casal d'avis, etc.). Es tracta d'una sociabilitat compromesa que concierneix els qui s'impliquen com a voluntaris en la vida de la parròquia i en la seva irradiació en l'entorn. Aquests fidels estan compromesos en àmbits diferents: la catequesi, la visita als malalts, els equips litúrgics, els serveis socials i de solidaritat, l'acompanyament dels joves, les activitats culturals de la parròquia, iniciatives compartides amb altres instàncies no parroquials, etc.

La quarta forma de socialització, la podem qualificar d'institucional: es tracta dels lligams i dels intercanvis que es van establint, de manera més o menys formal, arran de trobades i reunions entre els membres coordinadors i comissionats d'instàncies parroquials. Aquesta socialització concierneix primer que tot el mossèn i els seus col·laboradors i col·laboradores immediats dins l'eventual equip pastoral, en principi nomenats pel bisbe per a participar en l'exercici de la respon-

sabilitat pastoral de la parròquia. A més d'aquests fidels, s'han de tenir en compte els fidels membres del Consell pastoral de la parròquia i també les persones implicades en el Consell econòmic de la parròquia.

D'aquesta manera, cada un d'aquest tipus de parroquians, segons les diferents formes de sociabilitat, entra en un procés de socialització mitjançant el qual la parròquia transmet «les seves normes, els seus valors i les seves creences», com diuen els sociòlegs. És el «viure, creure, celebrar» de la teologia, és a dir, una vivència evangèlica, un testimoni de fe, una celebració de la salvació.

L'Església és per a tots; la parròquia ho ha de concretar sobre el terreny. El Codi de 1983 ha subratllat la parròquia com a comunitat determinada de fidels (lat. *communitas certa fidelium*, cf. c. 515). La seva «estabilitat» prové d'haver estat erigida per l'autoritat competent i també de la responsabilitat pastoral (lat. *cura pastoralis*) d'un rector que hi garanteix la integritat de la missió (lat. *tria munera*), cf. c. 519), la triple funció que determina la plena cura pastoral (lat. *plena cura animarum*)⁷. És el signe institucional que aquesta gent mereix de rebre l'Evangeli. La institució parroquial és un espai de socialització perquè cadascú, al seu aire, es trobi a l'Església com a casa, i, si és aquest el seu desig,

---

7. Es mesura el capgirament de perspectives en relació amb el Codi de 1917, el qual tractava la parròquia com la institució donada a títol al rector i el lloc on s'exerceix el govern de l'Església confiada a aquest darrer (CIC 1917 c. 451 § 1, lat. *parocchia collata in titulum*).

pugui amb d'altres fer un tros de camí i, en aquest lloc, esdevenir plegats l'Església que pren cos en un entorn humà –el poble, el barri, la ciutat, en una paraula, la societat ambient.

Igual que la diòcesi, la parròquia ofereix a tothom que s'hi acosta la possibilitat de participar, en aquest lloc, del projecte salvífic de Déu. La seva acollida a tothom que s'hi acosta és inherent, intrínseca a la seva catolicitat, des del moment que, com a comunitat jeràrquica, ha estat erigida per l'autoritat competent perquè faciliti l'essencial per a «esdevenir cristià» i «fer Església». Per aquesta raó, la parròquia és un servei, però no es redueix a aquest aspecte, a menys que vulguem negar la seva natura eclesial, la seva vida comunitària, la promesa de fraternitat que la parròquia anticipa i realitza⁸.

L'acollida a tot aquell que s'hi acosta significa obertura a l'entorn i a les interpel·lacions que l'entorn humà pot adreçar a la [nova] parròquia. Aquesta acollida a tot aquell que s'hi acosta és una garantia d'atenció al treball del Regne de Déu en la història.

No es tracta només d'una acollida meramente tàctica: des del punt de vista de la transmissió de la fe, s'ha de traduir en un vertader interès a favor de l'altre amb la voluntat decidida de retrobar-se amb ell en un esperit de gratuïtat⁹. Una autèntica obertura a tot aquell qui s'hi acosta demana que l'Església en el seu conjunt, la diòcesi i la [nova] parròquia no estiguin preocupats per la seva pròpia reproducció o el seu propi salvament. Una obertura així evita que la institució parroquial es replegui sobre ella mateixa. L'obertura permet que estigui atenta als signes dels temps i la disposa constantment a buscar la voluntat de Déu i a trobar-la.

L'acollida a tot aquell qui s'hi acosta significa obertura a l'entorn i a les interpel·lacions que l'entorn humà pot adreçar a la [nova] parròquia.

8. Cf. G. ROUTHIER, «La paroisse: entre un discours de communauté et une pratique de service public», dins G. ROUTHIER (dir.), *La paroisse en éclats*, Ottawa, Novalis, col. «Théologies pratiques» n. 5, 1995, 91-115; «La paroisse: ses figures, ses modèles et ses représentations», dins G. ROUTHIER & A. BORRAS, *Paroisses et ministère. Métamorphoses du paysage paroissial et avenir de la mission*, Paris-Montréal, Médiaspaul, 2001, 197-251, especialment la seva exposició sobre la parròquia vista «com gran servei públic d'allò religiós» (p. 229-238); L. VILLEMEN, «Service public de religion et Communauté. Deux modèles d'ecclésialité pour la paroisse», *La Maison-Dieu* 229 (2002/1), 59-79; B. MALVAUX, «Va-t-on vers une Église 'self-service', où chacun vient consommer ce qu'il désire?», *Lumen Vitae* 57 (2002/1), 25-36.

9. Entre les condicions d'una transmissió reeixida de la fe, Christoph Theobald cita en primer lloc un interès vertader per «qualsevol que s'acosta» («tout venant»). Cf. CH. THEOBALD, «La foi au Christ: transmettre l'intransmissible?», *DC* 103 (2006), 129.

Segon punt fort: la inserció en un territori

El territori no és pas, formalment, constitutiu de la institució parroquial d'acord amb els termes del cànon 515 del Codi de 1983. Allò que és constitutiu, és alhora una comunitat determinada de fidels, la seva erecció per l'autoritat competent i la «integralitat» de la missió. El territori és un determinatiu: determina els fidels o, més àmpliament, la gent compresa en tal límit territorial. En dret, el territori té la funció del criteri objectiu de pertinença (c. 518)¹⁰. Ens trobem aquí davant una definició canònica de territori. El territori no és un fet brut. El territori és «sempre una construcció, un espai que l'home s'ha fet mentalment seu, l'ha estructurat i l'ha identificat mitjançant les seves activitats i les seves relacions, mitjançant els seus suports materials i immaterials»¹¹. El territori

és presta a una gran varietat d'interpretacions.

Per al dret canònic, la noció de territori no es redueix a una delimitació geogràfica o a una circumscripció d'espai: El territori designa «tots» els fidels, o per dir-ho d'una altra manera, el conjunt dels fidels que hi viuen, és a dir, els fidels en la seva diversitat. Perquè aquest territori és també un «terrer» amb el seu substrat històric, cultural, social, etc. que determina una inculcació específica de la fe per a la gent que hi viu. La teologia parla aquí de la catolicitat que aquests fidels encarnen i representen. En virtut d'aquesta catolicitat de l'Església confessada en el Credo (cf. LG 13 i 23a), el principi territorial ateny un abast teològic (c. 515 §1, cf. c. 107 §1) que, en definitiva, destaca el valor de la comunitat parroquial i de la seva responsabilitat missionera¹². D'aques-

10. Dir que la parròquia és en principi (lat. pro regula, c. 518) territorial, no vol dir que ella és sobretot una subdivisió territorial de la diòcesi (cf. c. 374 § 1) sinó, segons els termes del legislador, que «comprèn tots els fidels d'un territori determinat» (c. 518). Cf. P. VALDRINI, «Territorialité et organisation de l'Église catholique latine», dins J. DUCHE-SNE & J. OLLIER (ed.), *Demain l'Église*, Paris, Flammarion, 2001, 250-256.

11. J.-P. WORMS, «Le politique impertinent?», *Projet 254* (1998), 87. En aquest sentit, parlar de referència a un territori, és parlar de divisió territorial, és a dir, una partició de llocs (cf. L.-A. GERARD-VALET & TH. PAUL, «La multitude des territoires», *Projet 254* [1998], 39). Ara bé, aquesta partició té, si més no, tres dimensions: La primera dimensió de la divisió territorial és geogràfica: la circumscripció ha de ser compacta (ib. p. 44), més o menys circular o quadrada i complir el criteri de contigüitat (possibilitat de passar d'un punt a l'altre sense haver-ne de sortir). La segona dimensió és demogràfica: la divisió d'un territori s'ha de fer en funció de la dimensió de les poblacions, del seu volum, és cert, però també del seu equilibri intern. La tercera dimensió és política: la divisió ha de conjuminar –en principi– els vincles de solidaritat i els vincles d'autoritat. Un territori és quelcom més que l'espai sota el control d'un poder societari o eclesiàstic; és alhora un ser-plegats, o fins i tot un tenir comú (cultural, patrimonial, religiós) en el qual es mobilitzen els actors locals i, d'aquesta manera, es despleguen llaços amb els seus semblants (cf. L. LAURENT, «Espaces d'autorité ou de solidarité», *Projet 254* [1998], 79-81).

12. Cf. A. BORRAS, *Les Communautés paroissiales. Droit canonique et perspectives pastorales*, Paris, Éd. du Cerf, col. «Droit canonique», 1996, 61.

ta manera es va més enllà de la consideració merament administrativa, necessària és cert, de delimitació objectiva de l'exercici de la cura pastoral confiada al rector (c. 515 § 1, cf. c. 107 § 1). Podem mesurar, doncs, la força d'aquesta afirmació dels Pares conciliars del Vaticà II traient les conseqüències de la dimensió comunitària i missionera de la parròquia: «reuneix en unitat totes les diversitats humanes que hi troba i les empelta en la universalitat de l'Església» (AA 10b).

Sociològicament parlant, el territori parroquial ja no és el lloc on es despleguen les diferents dimensions de l'existència personal o de la vida col·lectiva. Abans, en una societat marcada per l'estabilitat, la localitat de la parròquia era al mateix temps el lloc de treball, de residència, de lleure, de vida social i cultural, etc. Avui en dia, el territori de la parròquia per a la gent que en són veïns és sobretot el lloc de residència, i no necessàriament el lloc de treball o de lleure o de qualsevol altra activitat de la vida. La parròquia és doncs, sobretot, el lloc de residència de la gent que la constitueixen. A aquesta gent se'ls afegeixen, més nombrosos que en el passat, els parroquians d'elecció, que vivint en altres llocs han fet l'opció d'anar-hi sovint.

Teològicament parlant, el territori-terrer és el lloc en què l'Església de Déu es realitza per l'adhesió de fe de la gent –sigui en el grau que sigui– de manera que els parroquians –siguin els que siguin– acullen i alhora comparteixen l'Evangelí. En aquest sentit posen en pràctica la transmissió de la fe en la mesura en què acullen una

herència rebuda per tal de viure una experiència eclesial que ells inseureixen en el teixit social del seu propi entorn.

Teològicament parlant, el territori-terrer és el lloc en què l'Església de Déu es realitza per l'adhesió de fe de la gent.

A diferència d'un passat encara recent, aquesta inserció del vincle eclesial en el teixit social ja no sembla que hagi de ser a càrrec de «l'Església», és a dir, de la diòcesi. Aquesta, comptant amb els seus propis recursos de personal eclesiàstic, ja no ho pot assegurar tot. En endavant, la manera com la institució parroquial s'inserirà en un territori serà gràcies als parroquians –no sense el seu pastor, és cert–, i això encara que la parròquia mateixa sigui cada vegada més «multicampanar», –neologisme de collita pròpia per expressar que hi ha una pluralitat de campanars, és a dir, de comunitats. És el «nosaltres» dels parroquians allò que determina la capacitat de la institució per a fer emergir l'Església mitjançant les seves comunitats locals. Això depèn del protagonisme dels parroquians a través de les relacions que estableixen, sobretot a partir de les comunitats locals, per tal d'inserir la memòria cristiana en aquest lloc.

Tercer punt fort: la proximitat

Per poder donar testimoni de la gràcia de l'aliança a què és convocada la humanitat, la parròquia viu una proximitat singular amb el lloc –amb la gent del lloc– amb els fidels, certament, però en un sentit més ampli amb tota persona interessada pel fet cristià¹³.

Més encara, la parròquia té interès en aquest lloc –tant territori com terra– ja que Déu no deixa d'actuar-hi pel seu Esperit, i en aquest lloc és on amb paraules i amb gestos la parròquia comparteix l'amor de Déu en favor de tot ésser humà.

No cal dir que la proximitat ja no es viu com es vivia en la parròquia tridentina, en la qual la quadriculació estricta del territori diocesà contribuïa a la seva funció de control social i d'administració religiosa. En aquest context, la tasca pastoral (la cura animarum) es duia a terme partint de l'enquadrament de la població amb vista a satisfer les seves necessitats religioses. Aquesta pastoral, el rector l'assegurava a partir del model de la proximitat. Aquesta proximitat era el valor central de la parròquia en una societat estable en

la què la gran majoria de la gent vivien en una mateixa localitat les diferents dimensions de la seva vida individual i col·lectiva. La pastoral de proximitat del rector consolidava la seva adhesió a una mateixa fe o, si més no, la seva referència comuna a la mateixa religió, ja que en el passat aquesta era el factor més important del vincle social.

Avui, la proximitat ja no és tan evident. Tanmateix continua sent una exigència legítima ja que només podem parlar d'evangelització allí on els batejats i les seves comunitats es fan pròxims als seus contemporanis. La proximitat ja no pot dependre només del rector, sinó que depèn dels batejats, individualment i col·lectivament, des del moment que, a través dels grups i col·lectius en què participen, volen estar presents en el seu entorn humà.

La proximitat i la voluntat de presència que suposa, no es limiten a una sociabilitat en termes de relacions de curt abast, o amb grups d'afinitats, sobre la base de solidaritats primàries, com eren en el passat els vincles de veïnatge. A l'Església hi ha d'altres tipus de relacions que no demanen una pertinença d'elecció o una adhesió

---

13. La proximitat consisteix en aquest conjunt de relacions que es viuen en el dia a dia, inscrites en el temps i arrelades en un espai local, segons la definició d'Olivier Bobineau que en subratlla bé el doble abast: la transmissió d'una tradició i, en règim de modernitat, la seva validació comunitària: és saber-se i voler ser engendrat per una tradició que el grup parroquial alhora comparteix, legítima i vàlida (cf. O. BOBINEAU, *Dieu change en Paroisse*, 98-99). La proximitat s'ha d'entendre en referència a allò que aquest autor denomina el món domèstic dels parroquians, fet de «calidesa», ens diu, que és «sentir-se acoïllit i com a casa».

forta als petits grups, a les comunitats¹⁴. Des del punt de vista teològic, la sociabilitat parroquial és pròpiament eclesial: permet que tot ésser humà sigui acollit com un germà o una germana, que se senti com a casa quan sigui a la parròquia, i que la parròquia tingui el seu lloc «enmig de les cases dels homes»¹⁵. El que pretén la proximitat no és purament i senzillament fer comunitat, sinó «fer Església» – que en el sentit més ampli de l'eclesialitat, és a dir, mitjançant l'experiència eclesial i la mediació de l'Església, consisteix en l'obertura a la comunió de gràcia de Déu, que ve a trobar-nos per Crist i en el seu Esperit. «Fer Església» arriba fins a l'assemblea eucarística, fins a descobrir allò que l'Església anuncia en la història, que no és altra cosa que la convocatòria de la humanitat a l'aliança divina.

D'aquesta manera la proximitat es desplega segons la diversitat d'aquelles figures de socialització parroquial esmentades anteriorment. La metàfora del teixit suggereix molt bé el que passa quan uns éssers humans s'entrecreuen, es freqüenten i es troben –de prop o de lluny– per compartir la gràcia que els situa en la comunió amb Déu i entre ells. La parròquia

fa que hi hagi un teixit eclesial (vincle eclesial) dins el teixit social (vincle social); és mitjançant els parroquians com la parròquia s'insereix en el teixit social local, i així garanteix la presència de l'Església en la societat i la seva contribució a la construcció d'aquest teixit local: els parroquians van elaborant unes relacions de proximitat i construeixen una societat d'interconnexió¹⁶. Aquestes relacions afavoreixen alhora l'evolució actual de la parròquia i l'engendrament contemporani a la fe.

Mitjançant la seva mera presència i el seu testimoni quotidià [amb l'afany de la memòria cristiana] els parroquians contribueixen a l'evolució d'una institució parroquial que, en la modernitat, ja no es pot basar en «l'autoritat» (la del rector i la de tot el que el rector representa tant de la diòcesi com de l'Església universal). El parroquians la fan evolucionar cap a una realitat en la qual «les relacions» tenen una funció instituent. Són «les relacions» que els parroquians –fidels, rector i altres ministres– mantenen amb la gent el que institueix la [nova] parròquia, que ara ja ha esdevingut per a ells una cosa «seva», i basada en el seu propi protagonisme. En el seu en-

---

14. Cf. H. LEGRAND, «La Iglesia se realiza en un lugar», dins B. LAURET & F. REFOULÉ, *Iniciación a la práctica de la teología*, t. 3, Madrid, Ed. Cristiandad, 1985, 168-171.

15. Cf. Joan Pau II en l'exhortació apostòlica postsinodal *Christifideles laici*: «Si la parròquia és l'Església que es troba entre les cases dels homes, llavors ella viu i obra profundament empeltada en la societat humana i íntimament solidària amb les seves aspiracions o dramemes» (ChL 27e).

16. Cf. L. BRESSAN, *La parrocchia oggi. Identità, trasformazioni, sfide*, Bologne, EDB, 2004, 37, i també les paraules de J. Audinet, p. 12, sobre l'emergència de l'Església gràcies als vincles socials que la parròquia estableix.

torn, les comunitats que aquests parroquians van construir tenen l'afany d'anunciar l'Evangeli tot retrobant-se amb els seus contemporanis en la recerca de sentit, en els seus processos existencials i diversificats i en els seus itineraris, ben poques vegades lineals.

A mesura que teixeixen aquestes relacions amb els seus contemporanis a partir de les comunitats locals, els parroquians brinden l'oportunitat de tornar a connectar amb una vida eclesial, de compartir amb altres els seus interrogants, i de validar mútuament l'experiència que fan de la fe cristiana¹⁷. És justament aquest teixit eclesial el que esdevé l'espai possible d'un engendrament a la fe segons el ritme de cadascú en la seva singularitat. En la modernitat, la parròquia ha deixat de ser el lloc d'enquadrament d'una població pretesament cristiana que busca on satisfer les seves necessitats religioses. L'enquadrament basat sobre l'autoritat del rector –i aquest control que s'hi esmuny– cedeix el pas a un protagonisme dels fidels que amb les seves relacions de proximitat contribueixen a l'engendrament de la fe¹⁸. Engendrar a la fe suposa escoltar,

acollir, dialogar en l'amor i la veritat; implica –tot fent camí– intercanvi d'experiències amb altres, interpel·lació fraterna i validació comunitària. La [nova] parròquia pot anar esdevenint un banc d'assaig d'aquest engendrament a la fe en el nostre context, eclesial i social, de crisi de transmissió.

Quart punt fort: el «partenariat» eclesial

La vida de l'Església pot ser contemplada des del punt de vista dels pastors o des del punt de vista de les comunitats. Vista en funció del passat, la disminució que veiem de preveres com a conseqüència d'una minva progressiva del seu nombre, podria ser considerada com catastròfica. Convé tenir en compte, tanmateix, que durant molts segles, el ministeri sacerdotal s'ha apropiat els altres ministeris –el diaconat, certament– i un bon nombre de tasques i càrrecs eclesials que són susceptibles de ser assumits pels fidels laics.

En comptes de considerar la vida eclesial en funció del passat, és a dir,

---

17. En una societat post-tradicional, la tradició és rebutjada com a autoritat heterònoma, però es manté integrada com a compromís viscut i «arranjat» ja que és adaptada, assumida i validada pels individus. És el grup aplegat el qui constitueix «la instància de legitimació» del creure compartit pels parroquians (cf. D. HERVIEU-LEGER, *Le pèlerin et le converti. La religion en mouvement*, Paris, Flammarion, 1999, 184-187). Recordem que segons les perspectives sociològiques hi ha, jo diria, una validació des de la base, la de l'experiència de l'individu, i una validació des de dalt, la de les autoritats eclesiàstiques (Escriptura, Tradició, magisteri, pastors, etc.).

18. Cf. Ch. THEOBALD, «C'est aujourd'hui le «moment favorable». Pour un diagnostic théologique du temps présent», dins PH. BACQ & CH. THEOBALD (dir.), *Une nouvelle chance pour l'Évangile. Vers une pastorale d'engendrement*, Bruxelles-Paris-Montréal, Lumen Vitae – Ed. de l'Atelier – Novalis, col.«Théologies pratiques», 2004, 47-72.

a partir d'una monopolització dels ministeris per part dels preveres, d'ara en endavant convé veure-la a partir de la «meravellosa varietat» dels carismes i dels ministeris (cf. LG 32 a; AA 24 d; UR 4d). En funció d'aquesta diversitat de carismes, de vocacions, d'espiritualitats i d'opcions o de sensibilitats pastorals el que cal fer, efectivament, és pensar i posar en pràctica una animació eclesial segons una lògica de comunió¹⁹. Es tracta d'un aspecte important de la catolicitat inherent a l'Església que es realitza en un lloc, és a dir, de la diòcesi i de la seva missió evangèlica.

És el cas especialment de l'acollida en les parròquies, dels coordinadors en les comunitats locals, de les tasques catequètiques, de la visita als malalts, de l'animació juvenil, de la preparació als sagraments, etc. D'unes dècades ençà, i com a conseqüència o arran de la manca de preveres, assistim a l'emergència de fidels laics que reuneixen les qualitats requerides per a assumir aquests diferents ministeris indispensables per a l'edificació de l'Església i per a l'anunci de l'Evangeli. Al voltant del ministeri de presidència eclesial i eucarística dels

preveres, en aquest cas dels rectors, hi ha altres fidels que veuen com se'ls confien els càrrecs (lat. *munera*) i les funcions eclesials (lat. *officia*) indispensables per dur a terme la missió de l'Església (c. 228, cf. c. 145).

Moltes diòcesis, sobretot a l'Europa del Nord, compten amb un nombre creixent de diaques permanents, els quals, enviats pel bisbe diocesà, asseguren aspectes diversos de la diaconia de l'Església com ara l'anunci de la Paraula, el servei de l'ajuda i de la caritat, la celebració de la litúrgia i d'alguns sagraments, etc. A més a més, des de fa una o dues dècades, algunes persones amb les qualitats requerides són cridades a col·laborar estretament en la direcció pastoral de les comunitats parroquials i, més concretament, a participar en l'exercici de la cura pastoral amb el rector (c. 519 *in fine*), o, a falta d'aquest, amb el prevere que dirigeix l'activitat pastoral (lat. *moderetur*, c. 517 § 2). En l'àmbit dels ministeris, doncs, són nombrosos els fidels cridats per l'Església per «disposar-la a la seva missió»²⁰. Si per contemplar la situació present fem servir sempre les ulla-

---

19. Cf. A. BORRAS, «Ripensare la missione ecclesiale in una logica di comunione», dins A. Torresin (éd.), *Presbiterio è Comunione. Riflessioni teologiche e pastorali*, Milano, Ed. Ancora, 2007, 15-49.

20. «Perquè l'Església visqui i dugi a terme la seva missió de servei a l'Evangeli en aquest món, és necessari que, en ella, alguns acceptin de servir per tal de disposar-la a la missió – per dir-ho d'una altra manera: que alguns acceptin d'assegurar uns ministeris en el seu si» (J. DORÉ & M. VIDAL, «Introduction générale. De nouvelles manières de faire vivre l'Église», dins J. DORÉ & M. VIDAL [dir.], *Des Ministres pour l'Église*, Paris, Bayard Éditions /Centurion – Fleurus-Mame – Éd. du Cerf, col. «Documents d'Église», 2001, 14).

res d'un passat marcat pel monopoli ministerial dels preveres, correm el perill de no veure el panorama que s'està obrint des de fa una quarantena d'anys, és a dir, una diversitat de ministeris al servei de l'Evangelí (anunciar, celebrar i viure) en la complementarietat de tasques que s'han de fer i expressar per tal d'edificar l'Església en aquest lloc. És important, doncs, que sapiguem mirar la situació present amb les ulleres de la pluriministerialitat. A propòsit d'això els sociòlegs parlen d'una «redistribució del poder religiós»²¹. Si a voltes constaten la indefinició dels «models d'accés al poder», reconeixen tanmateix la implicació més gran de fidels, generosos i competents, en els diferents serveis de les parròquies. És reflex i mostra d'una participació creixent en la vida de les comunitats i en els diversos consells d'Església. Des del punt de vista teològic, el desenvolupament de la sinodalitat, sobretot amb els Consells pastorals de parròquia, expressa un aprofundiment de la consciència eclesial dels fidels i de la corresponsabilitat baptismal segons la diversitat dels carismes, vocacions, sensibilitats, etc.

A propòsit, recordem que una de les grans ocasions en què la parròquia es descobreix com a Església «per tots i per a tots», és l'assemblea dominical quan amb la celebració de l'eucaristia expressa la seva vocació de sagrament universal de salvació.

El Dia del Senyor, l'assemblea eucarística és una paràbola vivent de la crida que Déu fa a tots els éssers humans perquè participin de la seva vida divina i acullin la reconciliació oferta a tota la humanitat. En la mesura en què estarà atenta als diferents tipus de fidels, i buscarà una sinergia entre ells, la institució parroquial mirarà de proposar experiències i esdeveniments aglutinants i reunions significatives en què tots i cadascú puguin sentir-se a la parròquia com a casa seva, participar amb altres a la missió evangèlica i consolidar la seva pròpia experiència eclesial. Vista així, la vida parroquial pot ser un autèntic laboratori d'Església, ja que afavoreix una incidència creixent dels laics en la vida eclesial i una millor inculturació de la fe gràcies als seus carismes, al seu testimoni i a la seva expertesa.

*El Dia del Senyor,
l'assemblea
eucarística és una
paràbola vivent de
la crida que Déu fa
a tots els éssers
humans perquè
participin de la seva
vida divina i acullin
la reconciliació oferta
a tota la humanitat.*

21. J. MORLET, «S'agréger et participer à une ecclesiola», dins G. ROUTHIER & M. VIAU (dir.), *Précis de théologie pratique*, Montréal-Bruxelles, Novalis – Lumen Vitae, 2004, 559.

Aquest «partenariat» –tant si es fa des de la corresponsabilitat baptismal de tots com des de la col·laboració ministerial d’alguns– aporta uns beneficis innegables, per moltes dificultats que hi hagi pel que fa a la formació cristiana, a la preparació prèvia, al rotatge en les responsabilitats i al relleu d’alguns àmbits determinats. Un dels fruits de la corresponsabilitat baptismal i de la col·laboració ministerial és la governança parroquial. I això em porta a considerar el cinquè punt fort de la parròquia.

Cinquè punt fort: la nova governança

Des de la perspectiva d’aquesta col·laboració, m’agrada subratllar la

La col·laboració pastoral ens recorda: Ningú no és Crist (ni acapara tots els carismes).

pràctica dels equips pastorals de parròquies, que a França anomenen normalment «equips d’animació pastoral»²². Són un bon exemple de «direcció compartida» que els anglosaxons anomenen *collaborative ministry*. Per la meua part recullo la fórmula de Jean Rigal –ampliant-la a la dimensió pneumatològica–: segons aquest teòleg, la direcció pastoral «en equip» recorda que cap cristià, ni que sigui ordenat, no és el centre de gravetat de la parròquia. El ministeri ordenat ens recorda: Tot ve de Crist (per l’Esperit). La col·laboració pastoral ens recorda: Ningú no és Crist (ni acapara tots els carismes).²³

Hi ha dues raons, sobretot, per promoure aquesta doble figura del rector i del seu equip pastoral. La primera és eclesiològica: els fidels que hi són cridats descobreixen, de dins estant, els límits i els constrenyiments d’una direcció pastoral, i alhora la seva originalitat, ja que no té com a contingut ni una administració, ni una empresa, ni un cos d’exèrcit, sinó el poble de Déu en aquest lloc. D’aquí prové l’exigència que els membres de l’equip

22. Em permeto de remetre a alguns dels meus estudis recents sobre el tema: A. BORRAS, «L’équipe pastorale de paroisse, une exclusivité du c. 517?», dins A. WEIß & ST. IHLI (éd.), *Flexibilitas iuris canonici. Festschrift für Richard Puza zum 60. Geburtstag*, Peter Lang, col. «Adnotationes in Ius canonicum» n° 28, 2003, 223-240 ; «Équipes, Conseils et ministère presbytéral dans la nouvelle donne paroissiale : vers une meilleure lisibilité institutionnelle?», *Prêtres diocésains n° 1403* (2003), 157-184; i més recentment «Équipes pastorales parrochiali: la sfida del lavoro in équipe e la posta in gioco di un nuovo modello di direzione. Una prospettiva nell’ambito francofono», dins L. SORAVITO & L. BRESSAN (éd.), *Il rinnovamento della parrocchia in una società da cambia*, Padoue, Ed. Messagero – Fac. Teologica del Triveneto, 2007; aquest darrer estudi ha estat publicat també en francès «Les équipes pastorales de paroisse. Le défi du travail en équipe et l’enjeu d’une nouvelle gouvernance», *Transversalités 101* (2007), 187-212.

92 23. Cf. J. RIGAL, *L’Église en chantier*, Paris, Éd. du Cerf, 1994, 248.

pastoral, també el rector, respectin la catolicitat de la parròquia, promoguin els carismes i els ministeris, i sàpiguen articular la direcció pastoral amb la realitat eclesial, en aquest cas la [nova] parròquia com a «comunitat de comunitats». La raó segona és ecumènica: d'acord amb recomanacions adreçades a les Esglésies, la governança articula una doble modalitat d'exercici del ministeri pastoral: una modalitat personal (el rector) i una de col·legial (en el seu sentit ampli, en equip), sense oblidar l'articulació amb el conjunt de la comunitat parroquial, val a dir, la modalitat comunitària²⁴.

A l'interior de l'equip pastoral de la parròquia, es duu a terme una participació en l'exercici de l'activitat pastoral. Només un prevere pot exercir una funció eclesial que comporti una plena cura d'ànimes (lat. plena cura animarum). El rector és responsable del tot, del conjunt, i no de tot: no ho fa tot, però vetlla perquè tot es faci. Prendre's seriosament la responsabilitat de rector implica tant l'exercici de la presidència eclesial (i per tant eucarística)

de la parròquia (i de les comunitats locals que inclou), com també una valoració de la corresponsabilitat de tots i de la col·laboració d'alguns. Enmig de les vicissituds contemporànies, la institució parroquial és un lloc privilegiat per a ajustar les condicions d'exercici del ministeri presbiteral a les necessitats de la missió.

A parer meu és molt important pensar i posar en pràctica el ministeri presbiteral segons el model del ministeri del bisbe. Aquest presideix en l'Església i en la seva eucaristia²⁵. A l'igual que el bisbe, els preveres exerceixen un ministeri sacerdotal o pastoral que concerneix la comunitat que els ha estat confiada. De bona gana cito Mons. Albert Rouet per evocar el perfil del prevere que sembla que s'està imposant avui: en virtut de l'ordenació, li correspon engendrar a la fe (paternitat espiritual), convocar l'Església de Déu per Crist en l'Esperit (comunió eclesial) i fer créixer en ella, per la missió, la inquietud de la universalitat (obertura missionera)²⁶. O és que potser les necessitats de la missió

---

24. Cf. FE I CONSTITUCIÓ, «Baptisme, Eucaristia, Ministeri», D. d'E. 1982, cc. 1268-1269.

25. És important revalorar (o descobrir) el ministeri presbiteral com a presidència, des d'una doble perspectiva cristològica i pneumatològica: convocar el poble de Déu en nom de Crist en l'Esperit, aplegar-lo per a enviar-lo (cf. ChL 22). D'aquí ve el seu ministeri de presidència de l'eucaristia que «fa» l'Església. Aquesta neix de l'anunci de la Paraula, de la conversió a la fe i de la incorporació al Cos de Crist mitjançant el baptisme: es tracta de presidir un poble de «batejats»! Ara bé, aquests estan sempre en procés d'esdevenir cristians: l'aplegament mai no està tancat del tot.

26. Cf. A. ROUET (e.a.), *Un nouveau visage d'Église. L'expérience des communautés locales à Poitiers*, Paris, Bayard, 2005. Des d'aquesta perspectiva, els preveres són cridats a exercir la seva paternitat en la fe tot ajudant els fidels a créixer en la fe per la Paraula de Déu; aquesta els permet de rellegir la seva acció i de compartir-la a partir de la missió rebuda (p. 55). A més, els preveres mantenen la comunió entre les comunitats de les que

no demanen als preveres que exercixin el seu ministeri segons el model de la itinerància? Certament, sempre caldrà prendre acta d'una relativa diversitat de carismes en el si del presbiteri diocesà, però en principi s'esperarà dels preveres que siguin rectors, no sols cridant al seu costat laics que participin estretament amb ells en l'exercici de la responsabilitat pastoral (cf. c. 519 in fine), sinó també tenint la preocupació de reconèixer i de promoure la missió dels laics en l'Església i en la societat (cf. c. 275 § 2 et c. 529 § 2). També caldrà reflexionar sobre el diaconat en l'equip pastoral o, en tot cas, en les comunitats parroquials²⁷.

Gràcies a una direcció compartida de les comunitats, a una valoració del ministeri sacerdotal de presidència i a la dimensió itinerant del ministeri dels preveres, i també a l'emergència de

laics amb càrrecs eclesials, i a la contribució parroquial dels diaques, podem copsar la importància dels canvis que hi en curs de quatre dècades ençà. I és aquí on el concepte de «governança» utilitzat per sociòlegs i politòlegs ens pot ajudar. Aquest concepte suggereix la idea de pilotatge en un context complex de mutacions múltiples en una visió sistèmica; connota l'exercici conscient de l'autoritat en un sistema de coneixements i de relacions amb actors interdependents; per aquests diversos aspectes la governança es diferencia del governament. El concepte es presta a definicions diferents segons autors i escoles. Tanmateix es pot estar d'acord a entendre-la com el procés de «cooperació i [d'] interdependència dels actors segons un model de gestió horitzontal i concertat»²⁸.

---

són els pastors ; això «es manifesta visiblement en l'eucaristia de sector celebrada regularment (sovint una vegada per trimestre)» (p. 55). I finalment els preveres son «el signe vivent de l'Altre», ja que mostren que tot aquest treball està arrelat en Crist, cap de l'Església, i animat per l'Esperit Sant. Són també «el signe de tots els altres», ja que no deixen que les comunitats es tanquin sobre elles mateixes i les obren constantment a la inquietud de l'universal, a l'apostolat i a la missió (cf. p. 56). Aquesta triple dimensió d'engendrament a la fe, de comunió eclesial i d'obertura a l'universal es correspon amb un nou tipus de presència: el prevere ha deixat d'estar en el centre, amb els laics girant al seu entorn –«la qual cosa atribueix certament un lloc social tradicional al prevere, però corre el risc d'enfortir el seu ego» (p. 56). En endavant és el prevere el qui «gira» anant d'una comunitat a l'altra i recuperant, d'aquesta manera, una certa «itinerància conforme al ministeri apostòlic». Cf. aussi J.-P. Roche, *Prêtres et laïcs, un couple à dépasser*, Paris, Éd. de l'Atelier, 1999.

27. Els diaques, en virtut de la seva ordenació, estan pròpiament habilitats per a rebre un ministeri –ja que l'ordenació diaconal té un efecte que habilita per a la recepció i l'exercici de càrrecs dins l'Església i al servei de l'Evangelí (anunciat, celebrat, viscut). L'ordenació habilita per a exercir una funció o una responsabilitat eclesial i, en aquest sentit, confereix una potestas sacra. Cf. A. BORRAS, *Le diaconat au risque de sa nouveauté*, Bruxelles, Lessius, 2007, 151-171.

28. Cf. J. PALARD, «Modèles institutionnels de la gestion du croire dans la sphère catholique», *Social Compass* 48 (2001), 549-555. Tres models de gestió del «creure catòlic»

La governança comporta una gestió de la pluralitat de tasques i arrelaments, també una gestió de la frgmentació de la competència. En aquest sentit la governança esdevé multipolar i en xarxa: ¿no és aquest –ens preguntem– el cas de la vida parroquial en què la gestió de la institució correspon a actors diferents (rector, membres de l'equip pastoral, animadors laics en pastoral, diaques, catequistes, etc.), amb un diàleg entre instàncies diverses (equip pastoral, Consell pastoral de parròquia, bisbat) i en relació amb un conjunt de grups d'activitats (Consell econòmic, catequesi, equip litúrgic, visitadors de malalts, etc.)? Segons Olivier Bobineau, es pot parlar de governança parroquial «en la mesura en què la parròquia és actualment l'òrgan institucional essencial de la gestió del creure catòlic a nivell local, a l'interior de la qual emergeix una

divisió nova del treball religiós»²⁹. La parròquia es basa sobre un model de gestió multipolar amb els seus diferents grups, equips diversos, serveis múltiples, moviments i fins i tot associacions satèl·lits de la parròquia. Els laics, diaques i preveres, s'hi dediquen segons problemàtiques transversals, en interacció i interdependència entre ells, i mitjançant intercanvis informals i debats institucionals que engendren una cultura del diàleg i produeixen sinergies pastorals.

És fàcil mesurar l'interès eclesiològic d'un procés com aquest. El que està en joc és evidentment el protagonisme dels parroquians, tots en conjunt i cadascú en la part que li correspon³⁰, ja que sobre ells descansen la institució parroquial, la vitalitat de les comunitats locals i la seva irradiació evangèlica en el seu medi ambient. A

‘han succeït aquestes darreres dècades: de ‘heretatge multiseular de l’unanimisme (vertical i jeràrquic), s’ha passat al pluralisme (segmentat i experimentat) per arribar finalment a la governança. O. Bobineau escriu : «la governança consisteix, d’una banda, en la pràctica d’un diàleg continu i reflexiu entre actors amb vista a generar informacions i objectius co-definits ; d’altra banda, posa un conjunt de limitacions als col·laboradors fent-los entrar en un procés multipolar que valora les interdependències i els horitzons temporals de curt, mitjà i llarg termini» (*Dieu change en paroisse*, 266). El mateix O. Bobineau defineix d’aquesta manera la governança : «un model de gestió horitzontal i multipolar que es basa sobre una racionalitat reflexiva i dialògica que mena a un ordre en què una estructura és el resultat d’una interacció d’un gran nombre de governants que s’influencien recíprocament» (p. 267).

29. O. BOBINEAU, *Dieu change en paroisse*, 267.

30. La governança parroquial fa créixer una «ciutadania parroquial» és a dir, una cooperació activa i responsable dels parroquians. Paradoxalment, vista la natura de l’Església, això passa en funció del «paradigma democràtic particularment influent dins l’Església catòlica», com ho escriu Raymond Courcy. Aquest autor recorda que «en la civilització parroquial de tipus rural holístic, l’organització del poder es feia al voltant d’un personatge central, el rector, les paraules i les decisions del qual no podien de cap manera ser discutides». I aquest sociòleg afegeix: «aquest sistema jeràrquic de funcionament del poder era a la imatge del conjunt de la societat». Actualment és el paradigma democràtic el qui pren el relleu i indueix un funcionament democràtic de les institucions eclesials. Cf. R. COURCY, «La paroisse et la modernité », *Les Cahiers de l’Atelier* 491 (2001/1), 115.

més d'aquest protagonisme, un altre repte és que, amb vista a determinar les orientacions de la parròquia, el rector ja no governa tot sol, per la simple i bona raó que ja no ho pot fer. Aleshores, una de dues: o bé el rector col·labora i la vida parroquial es desenvolupa, o bé no coopera i la vida parroquial vegeta, perquè ell no té ni el temps ni l'energia necessària per fer-ho tot sol. Una tercer punt cabdal és, a propòsit del repartiment de tasques, el lloc que cadascú ocupa dins la comunitat amb una distribució de rols entre els laics i els ministres ordenats en el quadre d'una divisió evolutiva del treball, apreciada i negociada pels actors en joc, sense oblidar l'elaboració de projectes³¹. En definitiva, estem passant «d'una comunitat, un governador, uns governats», a «diverses comunitats, un coordinador, uns governants»³².

* * *

Tant si són «parroquians de l'interior» com «parroquians de l'exterior», els diferents tipus de parroquians –ocasionals, practicants, compromesos i comissionats– expressen molt bé la diversitat de relacions socials establertes i la varietat de les formes de sociabilitat. En el context de l'ultramo-

dernitat, aquests tipus de parroquians són reflex dels desplaçaments que estem constatant: de fidels a pelegrins³³, de la regularitat de la pràctica als esdeveniments excepcionals, de practicants regulars a convidats ocasionals. Aquests desplaçaments són emblemàtics no sols de la diversitat de les socialitzacions sinó també de la mobilitat de les pertinences. Els tipus diferents de parroquians reflecteixen la gamma de relacions que els individus estableixen amb la institució parroquial alhora que contribueixen a inserir-la en el teixit social.

Per tant, es tracta de mantenir la vida parroquial àmpliament oberta als diversos tipus de parroquians. Som tots companys de camí. La parròquia multicampanar és el lloc on aquests s'entrecreuen, es tracten i s'interpel·len. Amb la diversitat d'allò que han comprès i viuen de l'Evangelí, aquests parroquians insereixen individualment i col·lectivament la memòria cristiana en aquest lloc. L'apologia de la parròquia és al mateix temps un al·legat en favor d'una Església no elitista: tant l'una com l'altra signifiquen que tot ésser humà és digne de formar part del poble de Déu. La pastoral parroquial

31. Quan parlo d'aquests tres reptes estic pensant en l'opinió del teòleg quebequès André Charron que parla de la parròquia com d'una comunitat diversificada segons la diversitat de pertinences, que està cridada a «habitar cristianament un lloc» i per fer-ho té la voluntat decidida amb un nucli compromès i amb un lideratge fort però compartit, gràcies a un projecte pastoral missioner i un compromís solidari amb el seu entorn humà. (cf. A. CHARRON, «À propos du destin de la paroisse : depuis l'habitation du lieu jusqu'à la communauté construite», *Prêtre et Pasteur* 101 [1998/4], 194-202).

32. O. BOBINEAU, *Dieu change en Paroisse*, 275.

33. Faig al·lusió a la reflexió de la sociòloga D. HERVIEU-LEGER, *Le pèlerin et le converti. La religion en mouvement*, Paris, Flammarion, 1999.

d'aquestes darreres dècades no ha estat exempta de vel·leïtats elitistes o de temptacions rigoristes. Per tant ara més que mai hem de parar atenció a no limitar-nos només al nucli de practicants, i, al capdavant, a l'empobriment o afebliment de la incidència en el teixit social.

És bo per als parroquians, siguin els que siguin, que la parròquia –ahora servei religiós i comunitat de fe– estableixi la fe, construeixi la identitat cristiana i faci emergir l'Església en un lloc. La institució parroquial ha deixat de somiar en un retorn il·lusori de la cristiandat, i per això mateix ja no viu la seva territorialitat com enquadrament i control social dels seus fidels. La territorialització, la fa efectiva tot posant en xarxa aquests subjectes autònoms que són els parroquians moderns.

La nova parròquia es basa en el desenvolupament d'una pastoral de la proximitat que responsabilitza uns subjectes autònoms, aglutina i encoratja les seves iniciatives³⁴. Aquesta parròquia té com a fonament allò que en un altre

context he anomenat la «lògica de projecte»³⁵, la d'un projecte missioner, entenent la missió com a testimoniatge de l'aliança de Déu proposada a la humanitat: actuant ja en la història, alhora que significada i ensems realitzada en l'Església, tot esperant el seu ple acompliment, quan Déu serà «tot en tots» (1Co 15,28).

La [nova] parròquia no pot ser altra cosa que modesta, perquè és pobra; i com que és pobra, pot ser confiada. La gràcia de la pobresa, no és potser quan se'ns presenta la possibilitat de viure-la? La gràcia de la pobresa és que –ben al contrari de la riquesa– no ens deixa passar per alt la qüestió de saber en qui hem posat nosaltres la nostra fe.

La [nova] parròquia no pot ser altra cosa que modesta, perquè és pobra; i com que és pobra, pot ser confiada.

34. El desplegament actual de la xarxa parròquia apunta, amb altres termes, als tres objectius que Yvon Bodin assignava ara fa alguns anys a les remodelacions pastorals en curs: «fixar l'obertura missionera de la parròquia, desenvolupar la proximitat de la pastoral i posar en pràctica la corresponsabilitat» (Y. BODIN, «Le réaménagement des paroisses», dins *Église et société face à l'aménagement du territoire*, Paris, Centurion/Cerf, 1998, 153-155).

35. A. BORRAS, «Le remodelage paroissial : un impératif canonique et une nécessité pastorale», dins G. ROUTHIER & A. BORRAS, *Paroisses et ministère. Métamorphoses du paysage paroissial et avenir de la mission*, Paris-Montréal, Médiaspaul, 2001, 88. En l'Església com en la societat, el repte sembla ser el mateix : passar d'una «lògica de finestreta» en què els administrats vénen a consumir, a una «lògica de projecte» en què s'aprèn a ser col·laborador en un destí comú (cf. J.-P. WORMS, «Le politique impertinent?», *Projet 254* [1998], 89). Aquest sembla ser el camí obligat per passar d'una identitat depressiva («no hi ha res a fer») a una identitat prospectiva («això s'ha de canviar»).